

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.21>

Тетяна Зузяк

м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5437-0272>

email: tetiana.zuziak@vspu.edu.ua

Андрій Івлієв

м. Вінниця, Україна

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОМПОЗИЦІЇ ТА ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ В ІЗОАКСІОЛОГІЗМІ

Анотація. У статті розглядаються основні принципи композиції та кольору в ізоаксіологізмі як художньому підході, що акцентує увагу на ціннісних аспектах образотворчого мистецтва. Проаналізовано особливості побудови композиційної структури, зокрема роль рівноваги, ритму, пропорцій і взаємодії елементів у формуванні цілісного художнього образу. Висвітлено значення кольору як важливого засобу виразності, його емоційний та символічний потенціал. Особливу увагу приділено взаємозв'язку композиційних і колористичних рішень у процесі створення художнього твору. Підкреслюється значення ізоаксіологізму у розвитку сучасних мистецьких практик та його вплив на формування естетичних орієнтирів.

Ключові слова. Ізоаксіологізм, композиція, колір, О.С. Шинін, художній напрям.

Abstract. The article examines the basic principles of composition and color in iso-axiologism as an artistic approach that focuses on the value aspects of fine arts. The features of the construction of the compositional structure are analyzed, in particular the role of balance, rhythm, proportions and interaction of elements in the formation of a holistic artistic image. The importance of color as an important means of expression, its emotional and symbolic potential are highlighted. Special attention is paid to the relationship between compositional and coloristic decisions in the process of creating a work of art. The importance of iso-axiologism in the development of modern artistic practices and its influence on the formation of aesthetic guidelines is emphasized.

Keywords. Iso-axiologism, composition, color, O.S. Shinin, artistic direction.

Сучасне мистецтво характеризується постійним поєднанням традицій та інновацій, що створює численні художні напрямки і стилі, кожен із яких відображає культурні, соціальні та психологічні процеси своєї епохи.

Одним із новаторських і водночас глибоко філософських напрямів є «Ізоаксіологізм», заснований у 2017р. українським художником Олександром Степановичем Шиніним, доцентом кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Ізоаксіологізм спрямований на трансляцію філософських роздумів про цінності життя, гармонію, духовний розвиток людини через живописні засоби, поєднуючи декоративність, символіку та внутрішню емоційно-філософську структуру композиції.

«ІЗОАКСІОЛОГІЗМ» — живопис, як арт-філософія цінностей. Термін походить від поєднання понять: «ізо» (образотворче мистецтво як система пластичних форм), «ахіа» (цінність) та «логос» (розуміння, смисл, міркування).

Таким чином, ізоаксіологізм буквально означає образотворче осмислення цінностей, передусім таких фундаментальних гуманістичних категорій, як життя, гідність людини, свобода, любов, духовність, гармонія та внутрішня цілісність особистості.

Філософською основою напряму є уявлення про матеріальність думки та здатність мистецтва впливати на свідомість і світосприйняття людини, формуючи її внутрішню картину світу. У цьому сенсі ізоаксіологізм трактує мистецтво, як активну світоглядну силу, здатну не лише відображати реальність, а й сприяти формуванню ціннісних орієнтирів і вектор у духовного осмислення буття.

Концепція напряму виходить з ідеї, що щасливе життя є найвищою цінністю, а мистецтво - одним із головних засобів її усвідомлення. Для нього характерні символізм, узагальнена образна мова, метафоричність та підпорядкування композиції й колористики смислотворчим завданням. Ізоаксіологізм спонукає глядача замислитися над своїм ставленням до світу та надихає на оптимізм і позитивне сприйняття життя.

Історія живопису - це історія взаємодії художнього вираження та культурного розвитку людства. Основні етапи розвитку:

- Античність: мистецтво Стародавньої Греції і Риму базувалося на пропорції, гармонії та символіці. Зароджувалися основи композиції, портрету, мозаїки та настінного живопису. Високі стандарти краси та досконалості пропорцій стали еталонами для наступних епох.

- Середньовіччя та Візантійське мистецтво: акцент на духовності, релігійній символіці та іконографії. Художні твори виконували функцію передачі моралі та етичних принципів, що формували моральний та естетичний світогляд людини.

- Відродження: повернення до античних канонів гармонії, перспективи та природної досконалості форм (Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело). Мистецтво стає більш аналітичним, художник розглядається як творець, здатний гармонійно поєднувати красу і філософське осмислення світу.

- Бароко та Рококо: декоративність, динаміка та театралізованість композицій (Пітер Пауль Рубенс, Жан-Антуан Ватто). Важливим стає не лише відтворення форми, а й передача руху та емоцій.

- Модернізм (кінець XIX — початок XX ст.): експерименти з формою та кольором, відхід від реалістичного зображення, інтерес до внутрішніх переживань (Сезанн, Кандинський, Мондріан). Художники досліджують психічний та духовний світ, формуючи підґрунтя для концептуальних течій.

- Сучасне мистецтво: інтеграція абстракції, декоративності та концептуального змісту, створення простору для емоційного й інтелектуального сприйняття глядача.

Ізоаксіологізм логічно продовжує ці тенденції, об'єднуючи декоративну виразність, психологічну глибину та філософську символіку, що створює новий рівень художнього переживання.

Для оцінки унікальності ізоаксіологізму важливо порівняти його з ключовими художніми стилями: реалізм: точне відтворення навколишнього світу; обмежена символічна та духовна складова; імпресіонізм: увага до світла, кольору та миттєвих вражень; символіка і філософія обмежені; символізм: акцент на духовності, внутрішньому сенсі та алегоріях; декоративність не завжди розвинена; абстракціонізм: передача емоцій та концепцій через форму та колір, відмова від конкретного образу.

Ізоаксіологізм поєднує найкращі риси всіх стилів: декоративність, філософську та емоційну глибину, символіку та синтез форми й кольору для передачі цінностей життя. Проте, на відміну від традиційного реалізму чи імпресіонізму, ізоаксіологізм не обмежується передачею зовнішньої форми чи миттєвого враження; він створює особливу духовну реальність, у якій композиція, колір та символіка стають засобами філософського осмислення життя.

Варто зазначити, що основними принципами композиції та засобами художньої виразності в ізоаксіологізмі є:

1. Декоративність і ритм композиції, кожен елемент полотна організований за принципами декоративної гармонії, при цьому важливо не тільки передати форму, а й створити внутрішню гармонію між об'єктами, яка підкреслює взаємозв'язок духовного та матеріального;
2. Просторове вирішення (простір у картинах ізоаксіологізму не є пасивним фоном, а активним носієм філософських ідей);
3. Лінії, перспективи та розташування об'єктів створюють відчуття руху, трансформації та взаємодії енергій, що символізує процес життєвого розвитку.
4. Символіка образів. Кожен предмет, фігура чи декоративний елемент не є випадковим. Наприклад, квітка може символізувати життєву силу, метелик - трансформацію, а вода - джерело духовного очищення. Таким чином, кожна деталь стає носієм філософського смислу.
5. Колір як носій цінностей в ізоаксіологізмі має подвійне призначення: декоративне і символічне. Наприклад: теплі тони (жовтий, оранжевий) - передають життєву енергію та духовне світло; холодні тони (синій, зелений) - символізують роздуми, спокій, гармонію з природою; контрастні поєднання - акцентують внутрішню динаміку, трансформацію та духовний розвиток.

Таким чином, ізоаксіологізм інтегрує декоративність, емоційність, символіку та філософську рефлексію, створюючи унікальний художній стиль, який відображає як внутрішній світ людини, так і універсальні цінності. Ізоаксіологізм - це не просто художній напрям, а система цінностей, що пропонує глядачу осмислити життя та власне місце у світі. На відміну від

традиційних стилів, він концентрує увагу не лише на зовнішній формі або миттєвих враженнях, а й на внутрішніх духовних цінностях, які художник прагне передати глядачу. Основним завданням ізоаксіологізму є синтез форми, кольору і філософського змісту, де кожен елемент композиції, колір на гамма і символіка служать для передачі глибокого, багаторівневого смислу, здатного впливати на духовний розвиток людини. Напрямок поєднує кращі риси різних стилів живопису: декоративність і композиційну гармонію (від модерну), символічне та духовне осмислення (від символізму), кольорову експресію (від імпресіонізму) та психологічну насиченість (від експресіонізму), створюючи унікальний синтетичний художній метод, здатний відображати сучасні потреби мистецтва та духовності.

Філософська суть напряму полягає у поєднанні зовнішньої краси та внутрішньої цінності, що робить кожную роботу не просто предметом мистецтва, а інструментом духовного розвитку людини. Завдяки цьому, Ізоаксіологізм має високу соціокультурну значимість, а саме, формує естетичну свідомість у глядача, служить інструментом для арт-терапії та психологічного розвитку та створює новий простір для сучасного мистецтва, де краса і цінність життя інтегровані у творчий процес.

Список використаних джерел

1. Зузяк Т.П. (2021). Філософський погляд на мистецтво Олександра Шиніна. *Мистецтвознавство України*. №21, 2021.
DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.21.2021.254667>
2. Шинін О. (2019). Ізоаксіологізм: новий підхід у сучасному живописі <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/21451-khudozhnyk-oleksandr-shynin-predstavyyv-na-svoii-vystavtsi-novyj-napriamok-v-mystetstvi-izoaksiolohizm>
3. Зузяк Т.П., Марущак О.В., Соловей В.В. (2026). Олександр Шинін: філософія мистецтва і педагогічний вимір творчості. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*, Випуск 7, 2026, с.19-30. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(7\)-2](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-2)

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.22>

Світлана Браніцька,
Ольга Ляшко
м. Вінниця, Україна
Науковий керівник: Тетяна Зузяк
<https://orcid.org/0000-0002-5437-0272>
email: tetiana.zuziak@vspu.edu.ua

СИНЕРГІЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СВІТЛА

Анотація. У статті розглянуто проблему взаємодії декоративної композиції та функціонального світла як одного з актуальних напрямів сучасного мистецтва і дизайну. Проаналізовано основні принципи побудови декоративної композиції, зокрема ритм, пропорції, гармонію, контраст і симетрію, а також функціональні характеристики світла, пов'язані з ергономічними, технічними та естетичними вимогами. Особливу увагу приділено феномену синергії цих двох складових, що проявляється в інтеграції світла як активного елемента художньої структури. Визначено, що у сучасному мистецькому та дизайнерському середовищі світло набуває статусу самостійного виражального засобу, здатного формувати простір, створювати емоційний настрій та підсилювати образну виразність декоративних об'єктів. Розкрито особливості взаємодії світла з матеріалами, кольором і фактурою, а також проаналізовано роль світлових ефектів у формуванні динамічних, багатовимірних композицій. Окреслено значення сучасних технологій освітлення, зокрема світлодіодних та інтерактивних систем, у створенні нових художніх форм. У результаті дослідження доведено, що синергія декоративної композиції та функціонального світла сприяє формуванню цілісного предметно-просторового середовища, яке поєднує естетичну виразність, функціональність та інноваційність.

Ключові слова: декоративна композиція, панно, функціональне світло, дизайн середовища.

Abstract. The article considers the problem of the interaction of decorative composition and functional light as one of the current directions of modern art and design. The basic principles of constructing a decorative composition are analyzed, in particular, rhythm, proportions, harmony, contrast and symmetry, as well as the functional characteristics of light related to ergonomic, technical and aesthetic requirements. Particular attention is paid to the phenomenon of synergy of these two components, which is manifested in the integration of light as an active element of the artistic structure. It is determined that in the modern art and design environment, light acquires the status of an independent means of expression, capable of shaping space, creating an emotional mood and enhancing the figurative expressiveness of decorative objects. The features of the interaction of light with materials, color and texture are revealed, and the role of light effects in the formation of dynamic, multidimensional compositions is analyzed. The importance of modern lighting technologies, in particular LED and interactive systems, in the creation of new artistic forms is outlined. The research has proven that the synergy of decorative composition and functional light contributes to the formation of a holistic object-spatial environment that combines aesthetic expressiveness, functionality and innovation.

Keywords: decorative composition, panel, functional light, environmental design.

Декоративна композиція – це організація художніх елементів, спрямована на створення естетично цілісного образу. Вона базується на принципах ритму, симетрії, контрасту, пропорційності та гармонії.

Функціональне світло, у свою чергу, забезпечує необхідний рівень освітлення для виконання певних завдань: роботи, відпочинку, орієнтації у просторі. Воно має відповідати ергономічним, технічним і санітарним вимогам.

Сучасне декоративне мистецтво перебуває на етапі активного пошуку нових художніх форм та засобів виразності. Одним із найбільш перспективних напрямів є синергія декоративної композиції та функціонального світла – органічне поєднання рукотворного декору з елементами штучного освітлення, що утворює єдину художньо-смыслову цілісність. Цей підхід дозволяє вийти за

межі традиційного розуміння декоративного панно і перетворити його на живий, динамічний об'єкт, що змінює своє сприйняття залежно від освітлення. У сучасному мистецтві та дизайні освітлення відіграє не лише утилітарну, а й важливу естетичну роль. Світло здатне трансформувати простір, підкреслювати композиційні особливості та створювати емоційний настрій. Синергія декоративної композиції та функціонального світла полягає у гармонійному поєднанні художньої виразності та практичної доцільності, що є важливим аспектом формування сучасного предметно-просторового середовища.

У сучасному художньому та дизайнерському мисленні світло перестає бути лише технічним засобом освітлення і набуває статусу повноцінного елемента композиції. Воно стає матеріалом, який можна формувати, моделювати, підпорядковувати художній ідеї. У цьому контексті особливого значення набуває синергія декоративної композиції та функціонального світла – явище, що поєднує естетику і практичність, форму і зміст, матеріальне і нематеріальне.

Декоративна композиція традиційно асоціюється з візуальним упорядкуванням елементів у просторі, де важливими є ритм, баланс, пропорції, колір, фактура. Світло ж довгий час розглядалося як зовнішній фактор, що лише підкреслює ці елементи. Проте сучасне мистецтво і дизайн змінюють цю парадигму, інтегруючи світло у саму структуру композиції.

Функціональне світло має забезпечувати комфорт, видимість, безпеку. Воно підпорядковується технічним нормам, ергономіці, вимогам простору. Однак у поєднанні з декоративною композицією воно виходить за межі утилітарності і стає носієм художнього змісту. Це поєднання створює нову якість, у якій функція і естетика не суперечать, а доповнюють одна одну.

Синергія цих двох складових проявляється насамперед у роботі з простором. Світло здатне трансформувати простір, змінювати його сприйняття, акцентувати або приховувати окремі елементи. Декоративна композиція, у свою чергу, задає структуру, у межах якої світло набуває значення. Разом вони формують цілісне середовище.

Одним із ключових аспектів є взаємодія світла і матеріалу. Різні матеріали по-різному реагують на світло – відбивають, поглинають, розсіюють його. Скло, метал, текстиль, дерево – кожен із них створює власний світловий ефект. Художник або дизайнер, працюючи з цими матеріалами, може створювати складні світлотіньові композиції.

Особливу роль відіграє колір світла. Теплі і холодні відтінки впливають на емоційне сприйняття простору. Колір може підсилювати декоративні елементи або, навпаки, створювати контраст. У сучасному дизайні активно використовуються світлодіодні технології, які дозволяють змінювати колір, інтенсивність, напрям світла.

Декоративна композиція, інтегрована зі світлом, може набувати динамічного характеру. Світло може змінюватися у часі, реагувати на рух, звук, зміну умов. Це створює ефект “живого” простору, який постійно